

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
31 Octombře st. v.
12 Novembre st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 44.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Bărbatul nevestei frumoase.

— Novelă. —

Se 'nțelege, c'avea și el un nume, ca toți oamenii. Dar acela nu era în us. Ba mulți nici nu-l șcieau Ieră cei ce-l cunoșceau, nu-l prē rostiau. Când vorbeau despre el, îl numiau „bărbatul nevestei frumoase”. Acesta era numele lui cel cunoscut de obște.

Din această poreclă se vede, că nu el, ci nevēsta lui erā capul casei și că dēnsul avea rolul unei persoane secundarie.

Și lumea blăstēmată nu se sfiā a spune, că deu dēnsul nici nu meriā altā sorte, pentru că nu avea nici una din acele însușiri ce naltā pe bărbat în judecata lumii.

Ias că erā urit, cât se fugi de el, dar pe deasupra mai avea și renumele de neghiob. Conșcolarii lui și cei ce-l cunoșeau mai de aproape povestiau fōrte multe întēmplări hazlii din vieța lui.

Gum ș-a cāpētāt darā acest om o nevēstā atāt de frumosā?

Așā, că dēnsul erā bogat.

Părintele seu, ierte-l Dumneșeu, i-a lāsāt o avere mare. Pututu-i-a lāsā, căci a avut din ce. N'a fost în părțile acele bocotan ca el. Tot ținutul a cunoscut pe „ciobanul Tanasie”. Căci „cioban” i dīceau toți, de și nu mai erā acela, ba dēnsul avea ciobani cari i pāziau turme de oi; dar cu ciobānitul a început și el a-și stringe averile. Cu acel nume s'a făcut cunoscut prin tōte satele. Ba ș-atuncia, când ajunsese bogat și nu mai erā silit să pāzēscā oile, el ședea tot în munți, de unde viniā numai la sērbātōri mari seu când mână la tērguri câte o turmă de vēndare.

Din această se vede totodată, că nici tatā-seu n'a fost cunoscut după numele seu adevērat, ci după acela ce i-a dat lumea. Dōrā nimene n'a fost, care se fi șciut, că porecla lui este „Cucandeu”. Și mai bine, că n'a șciut, pentru că ciudatul sunet al numelui „Cucandeu” ar fi produs o mulțime de glume necălite.

Dar decā ciobanul Atanase Cucandeu n'a putut lāsā fiului seu Gāvriilā un nume, i-a lāsāt cel puțin avere. Și atāta i-a fost destul, pentru ca se-și capete o nevēstā frumosā.

Dēnsa erā fiica unui negustor, care a dus casā mare, a cheltuit mult cu creșcerea fiicei sale, apoi într'o dī s'a pomenit banerot.

Fēta crescutā 'n bogăție avea pretensiuni mari și fiind că devinise sāracă, nimene nu cutezā să se apropie de dēnsa cu eugetul de însurāciune. Astfel ea trecuse de două-deci și patru de ani, fără să se fi ivit un mire acceptabil. Părinții se 'ntāritau a da fetei lor tot

ce cāpētase dēnsa pān atunci, căci sperau s'o mārīte bine și se-i ajutōre apoi dēnsa în starea lor decādūtā. Dar tōte jertfele se aduserā însădar. Tinerii par că se feriau de fēta lor. Amicele ei tōte se mārītārā, numai dēnsa remase fētā 'n pēr. Ba, s'o spunem curat, începea chiar să 'mbētrānescā.

Atunci se ivi Gāvriilā Cucandēu. Un tiner care ș-a terminat studiile juridice și avea 'n busunar diploma de avocat. Dar — precum șciți — erā urit și neghiob, cât se fugi de el.

În primul moment Elvira, numele fetei, voiā și dēnsa se facā astfel; dar mamā sa o desluci, că urit și neghiob, dar Gāvriilā Cucandēu este avocat și bogat. Atunci darā și fēta se strāmūtā la moment. Pețitorul nu-i mai pārea atāt de respingātōr, ma descoperi întrēnsul și unele însușiri plăcute. Începū să fie cu dēnsul afabil și desvoltā tōtā arta sa de ademenire, pentru ca se-l pōtā cuceri.

— Las' se fie el odatā bărbatul meu, — își dīcea dēnsa, — căci apoi îl voiu șci eu dresā.

Cucerirea nu fu un ce greu, căci Elvira erā fōrte frumosā, încāt putea se farnece pe ori și cine, cu atāt mai vērtos pe un Gāvriilā Cucandēu, care nu mult umblase prin lume. Abiā la sēptēmānā el i declarā amor și-i cerū mână.

Părinții Elvirei tremurau de bucurie, când dēnsa le împārtāși succesul complet. Dar ea șciū să 'ntocmēscā trebile așā, că Gāvriilā n'a aflat nimica despre această bucurie. Fēta, care așteptā cu nerābdare declarațiunea lui, își cerū totuș termin de eugetare, numai ca se nu aparā cumva, că a și gāndit cândva la această însoțire. Și când terminul trecū și spuse lui Gāvriilā, că nu-i refusā mână, acela se simți fōrte fericit și onorat.

Așā a devenit Elvira nevēsta lui Gāvriilā Cucandēu. Așā ș-a cāpētāt el o femeie frumosā; dar tot odatā așā ș-a pierdut numele. Ea erā lumina, el numai umbra ei. Ea stāpāniā în casā și dēnsul erā numai „bărbatul nevestei frumoase”.

Și fiind că el avea nevēstā frumosā și tinerā, deveni și el cunoscut în lume. Ședea la sat, dar abiā la o orā de oraș; se 'nțelege darā că mergea adese ori la oraș. Ce-i drept, el preferiā să ședā acasā, dar ea se uriā acolo, i plăcea șgomotul, societatea, petrecerea; trebuia dar să mērgā și dēnsul.

Acolo nevēsta lui erā sērbātōritā, un cerc de adoratori se formā în giurul ei. El i priviā cu o plăcere naltā, căci i pārea că ceteșce de pe fața lor, cum aceia îl pizmuiau pentru această comōrā prețioșā. Și atunci un cutremur de falā i trecea corpul, își innaltā fruntea și simțea o fericire nespūsā.

Și când nu se duceau la oraș, viniau orășenii la ei. Căci el, seu mai bine ea, ducea o casă deschisă. Ôspeții sosiau și mergeau. Pôrta lor nici ziua nici noptea nu se 'nchidea nici odată.

Sub ,pôrta lor^e este a se înțelege pôrta, care ducea la departamentul dômnei. Căci ea avea un departament separat, în care putea să ședă ș-o princesă. La scară servitori în livree întimpinau pe ôspeți. Ier în lăuntru acestia găsiu confortul cel mai ales. Mobile din Viena, oglinzi venețiane și tablouri de artiști cunoșcuți decorau salónele, înfrumșetate cu tot felul de obiecte de galanterie.

Acésta eră pôrta de frunte, intrarea principală, destinată pentru ômeni aleși, pentru ôspeți.

Mai eră încă o pôrtă, mai mică, în dosul edificiului. Aceea ducea la cancelărie și la — grajduri. Prin aceea intrau numai clienții, trăsurile și carăle, câte odată rudele bărbatului, când se coboriau din munți.

De-ar fi inviat ,ciobanul Tanasie^e, cât s'ar mai fi minunat, că ce cuib de raiu ș-a făcut nora lui!

Dar decă el nu se mai putea minună de tóte aceste, cu atât mai mult se miră fiul lui. Acesta însă numai privi, dar nu putea să dică nici un cuvânt. Într'atâta eră de uimit.

El audiă ceea ce se vorbiá despre casa lor și mirarea tuturor îl măguliá fôrte. N'ar fi dat pentru mult, că el, fiul ciobanului Tanasie, s'a putut avéntá la așa 'nălțime.

Ce-i drept, el simțea, că mirarea lumii îl costá parale multe; dar șcinea și aceea, că fără cheltuielă nu poți să faci nimica; se mângăia dar îndată.

Și încât pentru parale, n'avea nici o grige mai serioasă. Tatăl seu i-a lăsat o bogăție așa de mare, încât să mănca galbenii cu lingura, totuș nu putea secá. Apoi și advocăția i asigurá un vinit mare, căci clienții viniau ca droia din tóte părțile.

Aprobá dară cu plăcere tóte planurile nevestei sale și plătia fără nici o părere de rău lucrurile cumpărate și datorii făcute de dânsa.

Dela un timp incolo însă câte-odată totuș i plezniau prin minte și alte gândiri. Începea a vedé, că unele lucruri sânt de prisos, că lucsul totuș e pré mare, că urmând tot astfel, bogăția se va subția și traiul lor nu va avé sfârșit bun.

Spuse aceste și nevestei sale. Dar ea i respunse, că el nu se pricepe la d'al d-aste, căci n'a crescut în societatea înaltă, că dânsa șcine bine ce face și pentru ce face. Așa trebuie să trăiescă aceia, cari voiesc să fie bine primiți în lume.

Cuvintele nevestei, cari atinseră originea lui din popor, îl tăiară aspru și-i aprinseră mânia, încât dânsul pentru prima-óră avú curagiul să-și ia inima 'n dinți și să-i facă niște imputări din ce în ce mai aspre.

Urmarea fu, că dânsa se făcu foc și mi-l dăscăli bine; apoi începú a plânge, că cu ce om neghiob trebuie să-și petrecă ea viața; în urmă se retrase 'n odaia sa, și el nu o vedú pân' a treia zi.

Până atunci el își recunoscú greséla și 'n primul moment al revederii își cerú scusele. Ea binevoí a-l iertá. Și în schimbul acestui favor, el îndeplini o nouă cerere a sa.

Și se făcu pace.

Ea domni și mai incolo cu deplină putere; el se scărpená în cap decă avea să plătescă vr'o sumă mai mare, dar plătia în tăcere.

Așa trecú un timp îndelungat, când într'una din zile un gând infricoșat i tulburá liniștea și fericirea.

El tot vedea, că soția lui primește o mulțime de ôspeți; dar nu-i pásá mult de ei, căci avea lucrurile

sale cari îl preocupau cu totul. Numai într'un târdiu observá, că aceia tóți sânt bărbați. Și atunci i părú curios, că nevêsta lui n'are nici o amică, ci numai amici. Se întrebá, că ce póte fi cauza? Pentru ce nu vin și femei, ci numai holtei?

Aceste întrebări i deterá multe feluri de respunsuri. Unele diceau, că femeile de aceea nu vin, căci se tem a rivalisá cu frumșețea nevestei sale, — și aceste respunsuri îl liniștau pe un moment. Dar în alte mominte își făcea niște destăinuirii, de cari ônsuș se 'ngrozia.

Cât de măgulit se simțea dânsul la 'nceput, într'atâta i se incuibá de acuma în suflet o neliniște cumplită. Visitele atâtor holtei la casa lui, seu mai bine — la nevêsta lui, nici decát nu-i viniau bine la socotelă. Unele și altele incidinte i stêrnirá niște cugete, de cari mai de mult nu cunoscuse.

(Va urmá.)

Iosif Vulcan.

Femeia Română

după cântecele populare.

— Conferință ținută la Societatea „Concordia Română” din București, la 5/17 decembre 1881. —

(Urmare.)

X.

— Cum iubește femeia română ca mamă?

— Ca mamă, dómnelor și domnilor, am vedú în ce dulci desmierdări și gingașe meniri își léganá copilă. Ietá și desmierdările și menirile cu cari își dăruiește feciorul :

Nani-nani, copilaș,
Dragul mamei fecioraș!
Că mama te-a legăná
Și mama te-a căută
Ca p'o flóre drăgálașă,
Ca p'un ângerel în fașă.

Nani-nani cu mama,
Că mama te-a descântá
Să te faci un vítéz mare,
Ca domnul Ștefan cel mare;
Să fii verde la reshoi,
Să scapi țera de nevoi!

Nani-nani, puiul meu,
Feric-te-ar Dumnezeu!
Să fii ócheș și frumos
Ca un sóre luminos;
Fetele să te 'ndrăgescă,
Flori în calea ta să crească.

Și feciorașul, devenit fecior voinic, nu uitá fragelele ingrigiri cu cari a fost acoperitá copilăria lui, și plin de recunoștință pentru iubitóra-i mamă, totdeauna spune :

Sânt născut pe frunzi de fag,
Ca să fiu la lume drag,
Și-s scaldat de mic în Olt
Să me fac vítéz de tot,
Și-s frecat cu busuioc
Să am zile cu noroc.

séu :

M'a 'nfășat cu flori de munte
Ca s'ajung vítéz de frunte,

Gura toți se mi-o asculte,
Măndrele se mi-o sărute.

Vedeți dómnelor și domnilor! Copila, soția română iubind viteji, când devin mame, cea mai scumpă dorință a lor este ca fiii lor să fie asemenea viteji. Și ietă cu ce amar se geleşce mama română când fiul ei nu e rodul unui voinic, ci al unui mișel, al unui tâlhar care, după câteva zile dela cununie, e prins și înfundat la ocnă :

De cât m'aș fi măritat,
Mai bine 'n foc m'aș fi dat,
C'am rămas cu rod în sîn
Și nu-i rod de bun Român,
Ci e rod de om mișel,
Sărăcuț amar de el!
De-ar fi fost el un vitez,
Nu mi-ar fi așa necaz.
Dar a fost un biet tâlhar
Și de-aceea mi-e amar!

Amorul ei de mamă găsește, vorbindu-ne despre fiul ei, cele mai frumoase imagini, cele mai gingașe comparațiuni, pentru ca să ne facem o tot mai strălucitoare idee despre darurile cu cari firea l'a 'nzestrat; și când ea nu-i știe cumva de urmă, apoi o 'ntălmim :

Din ochi lăcrimând,
Pe câmpi alergând,
Pe toți întrebând
Și la toți dîcînd:
„Cine mi a vădut,
Cine-a cunoscut,
Măndru ciobănel
Tras printr'un inel?“

Ier ca să ne pună în mai de aprópe cunoșcința lui, găsește colorile cele mai farmecătore spre a-i face portretul :

Fetișóra lui
Spuma laptelui;
Mustecióra lui
Spicul grăului;
Perișorul lui
Péna corbului;
Ochișorii lui
Mura câmpului.

Ea pune firea 'ntregă în mișcare pentru ca să dea de urmă fiului ei. Corbea care „zace la 'nchisóre de trei ani lipsiți de sóre“, zărind într'un nor un corb

Ce pe sus tot croncăniă
Și din aripi tot bătea,

începe să-l infrunte și să-l blesteme dîcînd că-i co-beșce; dar

Corbul cât îl audă,
Din cel nor se răpediă,
Pe feréstă se lăsă
Și pe limbă-i cuvéntă:
„Corbăcele, dragul meu,
Ce me blestemi așa réu?
Că âmbli de réndlu teu
De trei ani fără 'ncetare
De când zaci la închisóre.
Maica ta mi-a poruncit
Să tot sbor necontentit

Pe spinarea vîntului
În giurul pămîntului,
Să te aflu, ca să știu,
De ești mort, ori de ești viu“.

Și atât de mare este iubirea mamei române pentru copiii sei, cât și corbi, după cum ați audît, ascultă la graiul ei.

Ier după ce feciorul pe care-l credea mort i se arétă, ea, lăcrimând, îl întrebă cu jale, încă nesigură decă ceea ce vîd ochii ei cei stinși de-atâta plîns este aievea :

Alei! dragă, de ești viu,
Spune mamei ca s'o știu;
Ier de nu, să te bocesc,
Trupul să ți-l pânzuiesc,
Podurile să-ți gătesc!

Durerósele îngrigiri ale morții! Credința! Religiu-nea! Supremul ajutor pe care Amorul ei de mamă îl implórá pentru a-și scăpă copilul din primejdie! Priviți-o cum vine la domnie când fiul ei „Oprișanu din Stoienești, cu averi împératești“, prin intrigile armașului lui Mihnea vodă care-l pismuía, e osândit și tărît la mórte! Osânda pronunțată,

Armașul se bucură,
Ca o fiéră s'aruncă,
Pe-Oprișanu-l apucă
Și pe scări îl îmbrânciă,
Și la mórte mi-l ducea!
Când la pórtă, frate, ietă
Un rădván că se arétă
Tras de șese telegari
Cu coți lungi și cóme mari.
Ier în ântu o bérănă
Cu-o iconă sântă 'n mână
Și cu haine mohorite,
Și cu pletele albite.
Pe-Oprișan cât ea-l vedea,
Sus la Domnul se ducea.
Și 'n genunchi trupu-și frângea,
Și grăind amar plîngea.

Dar când fiul ei, decă fiind haiduc, e rănit de mórte, prins și legat d'un car ferecat, cine se află lângă dînsul? „E mama haiducului!“

Mama plînge și ier plînge,
Șterge ranele de sînge
Și tot dîce la cei boi:
„Rogu-me, plîngînd, de voi,
Duceți caru-'ncetișor,
Că-i rănit bietul fecior!“

Sublimă îngrigire de mamă!

Nu mai puțin se îngrigește și mama lui Tudor, a martirului Tudor Vladimirescu, de „Tudorel, dragul mamei voinicel“, căruia i dîce :

De când mama ți-ai lăsat
Și Olteni ți-ai adunat,
Pe ciocoi să-i prîndi în ghiéră
Și s'alungi Grecii din țéră,
Mult la față te-ai schimbat
Și-mi te-ai întunecat
Spune, maică, ce te dóre,
Că m'oiu face vrăjîtóre,

De alean să te descânt,
Să calci vesel pe pământ.

Dar tótă frageda iubire a mamei române, tótă grija ce ea pörtă fiului ei, nu va fi nici odată în stare s'o facă un moment să slăbescă, un moment să șovăiească în virtutea ei și să-l sfătutască a sêvêrși o mișelie. Din contra! Ca vechile mame spartane, ea-l îmbărbătează și-l povățuiește chiar cum trebuie să móră, decă datoria o cere, și când Tudór, după ce povestește mamei sale îngrozitorul vis pe care-l visase, vis care și-a avut nenorocita împlinire, o 'ntrebă:

Maică, măicuța mea!
Cum să scap de cursă rea?
Căci un glas prevestitor
Imi tot spune c'am să mor!

ea, departe de ori-ce slăbiciune pe care amorul de mamă ar fi iertat-o, i răspunde:

De-ai să mori, drăguțul meu,
Facă ce-a vré Dumneșeu!
Dar să șcîi tu dela mine,
Că-un Român voinic ca tine
Pân' ce cade, pân' ce móre,
Calcă șerpîi în picioare,
Căci d'un șerpe 'nveninat
I se iértă un păcat.

Acésta-i nobila mamă română! Astfel șcîe să iubescă dēnsa! În genunchi înaintea ei!

XI.

Înțelegeți, dōmnelor și dōmnilor, că într'o astfel de inimă, într'o inimă ca aceea a femeii române, nu-și pot avé loc de cât simțimētele mari, simțimētele nobile. Religiunea, neapérata hrană a unor asemeni suflete, ocupă unul din lucrurile principale. Ați vėđut cum, cu tótă iubirea ei cea mare, soția română nu câtă la inelul pe care soțul ei i-l lāsase plecând la rēsboiu, de cât după ce mai întăiu se inchină la icōne. Ați vėđut cum mama română se pune sub scutul religiunii când se duce la domnie „c'o icōnă sântă 'n mână“ ca să cēră grație pentru fiul ei. Vedeți și grija ce are „drăgălașa de Marică“ pentru ca soțul ei să satisfacă la datoriile creștinești, când îl trezește din somn grăindu-i:

Hai! frate, la biserică
De sânta Duminecă,
Că decând ai pribegit
Sufletul nu ți-ai grigit.

Căci femeia română, dōmnelor și dōmnilor, e cea mai bună creștină; numai dēnsa urmază cu adevărat Dumneșeieșcile-i învățături: „Ajută pe cel în nenorocire! Fă bine celui ce-ți face rău!“

Cine se grăbiá s'alerge în ajutorul lui Vulcan, vrășmașul cel neimpăcat al Turcilor, pe care dușmanii-i de mórte, prindēndu-l prin trădare, îl legau de-o piétră de móră și-l aruncau în undele Siretului?

Apele se deschideau,
Și pe loc se închideau,
Cum se 'nchide p'un mormēnt
Gura negrului pământ.
.....
Iér Vulcan se cufundá
Până ce de fund el da.

Dar ce făcea el ajuns aci? Rođēnd cu dinții brăul care-l ținea legat,

Mána dréptă-și desfăcea,
Din picioare s'opintiá,
La lumină de eșíá.
Apoi greu el inotá
Și din gură cuvēntá:
„Sērăcuț amar de mine,
Căci un ajutor nu-mi vine,
Să me scape dela greu,
Sē-mi lungescă vécul meu!“
Iétá, mare. că de-odatá
Se aude-un glas de fētá:
„Voinicele, ține bine,
Că eu viu, alerg la tine!“
Copilița sprintenicá
Săriá într'o luntricieá
Și cu mânele vēsłá,
Pe Vulcan de mi-l scápá.

Ghemiș, care „de și-i numai cât un ghem, Turcii toți de el se tem“, după ce furá bidiviul pașei din Măcin, se duce la sora-sa care-l intimpiná:

Bun venit! frate Ghemiș,
Bine făcuși de veniși!
Dar mai bine, đeu! făceai
Decă-ai ce nu veniai.
Că dușmanu-ți de cumnat
Chiar pe cruce s'a jurat
Sē te dea la Turci legat,
Pentru-o palmă ce mi-ai dat
Când cu el m'am cununat.

„Sē n'ai grijă!“ răspunde Ghemiș. Dar „cel cumnat jurat hain“ nu 'ntárđiá de-a veni și după ce indemnă la bēutură pe Ghemiș până ce acesta „în somn greu se cufundá“, il ferecă bine, i descărcá pistolele pe cari i le amplea cu cenușă și alergá într'un suflet să dea de șcire Turcilor. Aceștia într'o clipă încungiu-rând casa, năvăliu în ántru. Atunci sora lui Ghemiș, ca să-l scape,

Punea salbă și biniș
Și 'ntre Turci se arētá
Și din gură cuvēntá:
„Turcilor, Spahiilor,
Nu dați vēnt săbiilor,
Pân' a nu me plătí eu
De Ghemiș, fratele meu,
Cu o palmă ce mi-a dat
Când bărbatul m'a luat.

și dicēnd aceste:

Bună palmă-atunci i dá,
Cât Ghemiș se deșteptá.

Singurul mijloc ca să-l trezescă și, vėđēnd primēdia în care se aflá, să-și caute scáparea.

Ce contrast între inima ei cea frumōsă de femeie care uitase ofensa, și între inima cea mărșavă a soțului ei, care trebuie s'o mărturisim spre fala noastră, nu erá Român. El erá un „tufeciu din Măcin“. Românul nu e destoinic să comită o mișelie! Tot asemenea și femeia română! Și ca să ve convingeți, ascultați ce răspund copilele române când Turcii, venind în țēră după acelaș Vulcan despre care am vorbit mai sus, le 'ntrebă unde se găsește vitēzul:

Pe gânduri.

Atunce s'ajungeți voi,
Când îți află dela noi
Unde-i badea cel iubit
Și de Turci nebiruit.

Ietă și sfaturile pe cari iubita lui Bujor le dá haiducului când acesta, bând mereu tot cu vędrița, i dicea :

„Anițico, draga mea,
Mult mi-e dor de-o floricea,
Floriceică rumeiöră
Care-o porți în buzișöră.
— Ștefănică Bujoraș,
Floriceica da-ți-o aș;
Na și na gurița mea
De-o sărută cât i vrea,
Ier de büt nu mai bea
Că-i potera cât colea“.

Dar el, tot ca Ghemiș, n'a ascultat sfaturile de bine ale femeii române, și mai puțin norocos de cât acesta, a cădüt pe mâinile puterii.

Bărbați nu trebuie să ve bizuiți atât de mult în voi cât se nesocotiți sfaturile pe cari vi le dá nobila femeie română. Ele, ca ale sororei lui Ghemiș, ca ale Aniței lui Bujor, nu pot fi decât spre binele vostru!

(Încheierea va urmá.)

Iuliu I. Roșca.

Anticități din Bucovina.

Nu de mult apărü în Cernăuți opul: „Molda oder Beiträge zur Geschichte der Moldau und Bucovina“ (Molda séu contribuiți pentru istoria Moldovei și Bucovinei), t. I de D. Francisc Adolf Vickenhauser. Dl F. Vickenhauser e cunoscut de demult în Bucovina prin scrierile sale istorice. Dela dlui mai avem opurile: Istoria mănăstirii Moldavița (germ.), Viena 1862; Bochotin séu istoria ținutului Cernăuți, (germ.) Cernăuți, 1873; Istoria mănăstirii Solca, Cernăuți, 1878 (germ.) Istoria mănăstirii Horecia, Cernăuți, 1880 (germ.) Töte aceste opuri le scrise dlui după uricele mănăstirești, ce se păstrează în arhivul țerii. Aceste urice le copiá dintru întâiu și apoi le trăduse în limba germană.

E drept, că dlui germănisá cu totul rangurile curții moldovenești, dară în fond ele sânt asemenea celor de la curțile nemțese și póte ar fi fost mai amesurat de a le înlocui cu numele respectiv latin. Traducția însă e bună și prin ea nu s'a îndepártat de loc sensul original al uricelor.

Trebuie să notám, că dl Vickenhauser e Germán din Austria de sus, și că a venit în Bucovina înainte de 36 de ani, în care restimp nu numai că au învățat limba română, dar s'a și cufundát în studiul serios al isvórelor istorice ale patriei sale adoptive, învățând și copiând la urice vechi moldovenești, cari sânt încă o enigmă la cei mai mulți Bucovineni și pe cari cei mai mulți le priviau și le privesc cu dispreț. Numai dlui Vickenhauser datorim publicarea uricelor vechi aflátore în Bucovina.

De și scrierile dlui trátéză numai despre mănăstiri, a căror istorie o descrie până în detaliurile economiei, totuși ele conțin un material destul de copios pentru istoria Moldovei și Bucovinei. Mănăstirile românești au remas unicele locașuri, în cari s'a păstrat până în ziua de astăzi documentele și obiectele trecutului, cari așa dară sânt și vor fi căutate totdeuna de către istoricii români, de și dl Vickenhauser nu pré se încântá de știința și cultura călugárilor acestor mănăstiri.

Așa, dice dl Vickenhauser, că Ștefan cel mare slábi boerimea vechie prin resbóie lungi și sângeróse și mai ales prin aceea, că cumperá multe sate dela boeri, dáruidu-le mănăstirilor (f. 10 din „Molda séu contri.“ etc.) În istoria mănăstirii Humorului documentá dl Vickenhauser, că cele mai multe familii boerești din „Valea Moldovei“ au dispărut prin resbóiele și revoluțiile continue, că moșile lor deveniserá în cea mai mare parte proprietatea mănăstirilor, cari atunci se rădicau tare și nu cunoșceau mesurá. Prin asta scăđü numărul familiilor libere și militárești și se îngropá în satele mănăstirești (f. 27 ib.) După Dabija Vodá încétá cu incetul timpul, în care se cerea iertare pentru crimele fără de cáinți prin donațiuni la mănăstiri. Principii de mai nainte înființau și dotau mănăstiri; din asta ar urmá că urmașii acestor au să înființeze școli, spitaluri, poduri, dară nimicá din tóte aceste făcurá ei. (f. 29 ib.) etc.

În relatarea faptelor istorice se ține dlui strict de urice, am dice cam timid, și adese devine prin enumerarea lucrurilor egale ostenitor. Dar asta știe a paralisá în multe locuri prin o istorisire umoristică. Ardeea uricelor de cătrá Sereteni la ocasiunea isbucnirii unei ciume în Bucovina, istorisește dl Vickenhauser astfel: „În timpul resbelului ruso-turc din a. 1769 isbucni véra anului 1770 ciumá. Ștefan, egumenul din S. Onufrei (lângá Siret), născut în Siret nu întârđiá a sfátui orașenilor din Siret. El i înduplecá, ca să ardá uricele și scriisorile lor, cari și așa nu i mai ajutá nimicá, ca să nu se nascá ierá și dintr'ensele ciuma. Și așa se arserá tóte documentele sub brađii lângá S. Onufrei. Dară toți, cari au participat împreună cu șoltusul la ardere, afará de un Ion Ciobotar, au murit apoi de ciumá.“ (f. 61.)

În cartea „Molda“ etc. aflám peste 94 de urice publicate.

Dară cele mai interesante pe lângá uricele acestea sânt fără îndoieá anticitățile române descrise cu o ameruntétá deosebitá. Aceste anticități le scótem după clasificarea urmátore. În cartea dlui Vickenhauser aflám niște descrieri, care-s de cea mai mare valóre pentru istoria română.

I.

Petre monumentale.

Lângá Homor se rădicá munți înalți cu stânce mari, dintre cari cea mai mare se numește „Petriile Dómnei“. (Vic.: „Pétra Dómnei“). Ea se numiá mai nainte „Doca“ (f. 3). Pădurea din giurul acestei stânce se chiémá și acú încă „Doca“. De desubtul stâncei isvórește riul „Docila“, care după un curs scurt se vérsá într'o gárlă adâncá lângá stâncile imprășciate „oile Dócei“ în Moldova. (Not. 8 f. 236). Fața de nainte a stâncei „Petriile Dómnei“ aratá o figurá smăcinatá a unei femei ședénde, slobozindu-se în jos pele de peste șele și picióre ca la marginea unui pat, spatele ei răzimate pe stâncá, capul ceva plecat și învilit cu o batiștá, ale cărei capete scad pe umérul cel sting“.

„Asta este, cum dice locuitorii de aici „Doca“, feta de munte, la care apoi creștinismul a adăugit un nume grecesc, și așa a asemuit Doca cu sânta Eudocia“ (f. 4). Țepușele și creșcetele macinate ale stâncelor în colórea lor cenușie, rădicate de brađii verđi închisi ai sfundului, decorate simplu cu puțini curpeni verđi au ceva singuratec, părăsit, mort, întru adevér, un loc ca făcut pentru timpurile păgănitáții, de a celebrá în singuritatea pădurii misterii séu de a aduce jertfe deilor acolo pe cuadratal cel de stâncá separat, puternic“ (f. 3—4).

Apoi istorisește dlui povestea (f. 4) contimporaná despre fiica regelui Decebal, care pascând oile pri-

măvăra sus pe munte, se rădică de odată un vifor și ea înghiată, cu toate că era îmbrăcată în 12 cogioce. Și de atunci șede ea, rădămată pe stâncă singuratică și tăcută, prefăcută în stâncă. Alegorie de sigur învechită a unei credințe religioase din trecut, care acū ni se arată ca un fenomen nostim, am dīce nerațional și prostuț. Înse cu toate acestea, că dlui ține pe Docia din timpul păgănității, din timpul Dacilor (f. 5—6), susține în urmă, că Dochia, e nume cumanic, da-kia, care însemnează „pe stâncă”, ce ar corespunde și numelui Hamar, de unde provine numele Homor (not. 8, f. 234).

II.

Monumente zidarie.

a) *Biserica mănăstirii din Homora.* Mănăstirea Homorului o înființă Ștefan cel mare. Cancelariul Moldovan Toadăr o rezidi la 1530, fiind cea zidită de Ștefan cel mare ruinată. Inscricțiunea deasupra uși bisericeii sună astfel: „Cu voea tatălui și a fiului și a s. duh. Cu voința și ajutorul lui Petru Vv., fiul lui Ștefan Vv. s'a început acesta biserică în numele pré onoratei și pré lăudatei feciore de a pururea Maria, și s'a sfērșit pe spesele și cu ostenela robului lui Dđeu, jupânului „Toadăr, cancelar și a jupănesei sale Anastasia la a. 7038 (1530), luna aug. 15 sub egumenul Paisie” (f. 14 - 15) Ca toate bisericile de resărit ea e zidită în stilul bizantin târziu. Ea are formă de cruce și 5 despărțituri. Pridvorul (exo nartex) deschis prin mai multe colone împreunate prin arcuri rotunde, formă intrarea din afară. Portalul e cu păreți plecați și împărțit de bastone rotunde și afundături deșerte; ușa de stejar și tare conduce în antinaea bisericeii (numit polunoșnic), care e iluminată de 2 ferēști gotice, și-i boltită cruciș. Acesteia urmeză prin o ușe camera morților (naia bisericeii), de unde în stanga duc trepte de pētră într'o cameră zidită, destinată odinioară pentru păstrarea straelor bisericești și altor lucruri prețioase. Părțile crucii din naia bisericeii sunt rotunđite; peste pătrătură sboră cupola; capetasma (iconostasul) scobit și parte inaurit desparte altariul, a cărui închiere rotunđită are o ferēstă pătrată spre sōrele resărint și care are în amēndouē părțile în firide (nisie) (Prothesis și Diaconicon) câte o ferestuiică.

Biserica e 15° 1' 4" de lun., 4° 3' larg. și 5° de înalt. și boltită, ferēștile cele mici și pătrate, câte două la curmeđișul crucii și la naia bisericeii, de pētră ciselată, podele de lespeđi cu 5 petre sepulcrale, care-s puse pe ele și decorate cu bastonul ciselat al lui Aron, cu frunđe în împletitură de ramuri, pe cari au stat și pe cari au căleat picioarele încălțate și neincălțate (f. 15) sute de ani și au căleat desemnurile și inscripțiile parte până la necunoștință. „Cei mulți păreți despărțitori între despărțiturile singuratică, bolta mai josă a naiei bisericeii murguriul din lountrul împedecă ori-ce rădicare a spiritului”. „Ca în suterane cuprinde aicia pe sulletul o dispusețiune apēsată, și simțimēntul de libertate și entusiasmul pășec lânged și apēsat prin aceste localități murgitorie (f. 16). Biserica acoperă un acoperemēnt rāpedicios cu o descărcătură tare (f. 16).

Biserica din Homor sēmēnă întru totul celei dela mănăstirea Moldoviței, numai că la Homora lipsește turnul cupolei. În lountrul cât și în afară a bisericeii se pogoră pe păreți în șiruri lungi frescuri, cari reprezintă episoade din istoria sânilor, martori de sange, stătători de colone, eremiți, toți cu al lor moto, și pe păretele din afară dela resărit judecata cea din urmă cu ceriul, iadul, cu învierea morților; în intrare se află asediul Constantinopolei (1453) de către Turci; e frumos concepat, dară esecutarea e rea și contra regulilor de pictură: „aprobe de mal un castel închis cu ziduri, și peste asta în infățișare marea albastră. Co-

răbii se luptă imflând superb ventrelele lor, seu cu coșuri gigantice pe catarguri pieđișe și turnuri dislocate, jumătate luate de apă, trase în adâncime. În mijlocul icōnei orașul Constantinopolea: pe zidurile ei și pe strade poporul și soldați inarmați cu coifuri și securi; preoți în straele lor preteșei; episcopi și protopopi în aureolă lângă cărțile lor — și apoi împēratul și împērătēsa, recunoscūți după corōnele lor. Pe lângă turnuri se plēcă săgetătorii, peste rădēmătoriu întinđend arcuri, și la toate acestea — încă tunuri din turnuri și metereze improșcând fum și foc. Și icōna de curatei feciore, patrona orașului, priveșce din sus de pe val pe câmpurile luminate de sōre — pe inimicii fără de număr a orașului spăriat, a orașului, în care au scăđut dreptul și moralitatea și dela care s'a întors de mult lumina și adevērul. Așa pășeșce fatalitatea fără de nici o pedecă — din gările delurilor, o pădure de lānci, orde de Turci cu fel de fel de cunune, în fruntea pășind încet conducătorii lor” (f. 17).

Mănăstirea Homorului erā incungiurată de un zid tare (f. 27), dela care a remas numai spre nord-vest un turn. Pe acoperemēntul acestui turn se află săpat într'o pētră de nāsip un bour cu o inscripțiune, ce din cauza înnălțimei nu se pōte citi (f. 28). Zidul acesta il zidi de sigur Vasili Lupul (f. 27). În timpul de astăzi au rēmas din toate acestea afară de biserica numai încă iconostasul, ale cărui icōne sūnt șterse de pulbere și vechietate, apoi câteva cărți bisericești, între cari și tetră-evangelierul, frumos legat în argint din a. 1473 (veđi „Familia”), o cruce de mână de lemn și ferecată în argint și petre mormentale. „Afară înse stă, cruciș dela biserica, acoperit cu frunđeris, turnul cel pătrat din sus, unghiul zidului de odinioară. Mai departe spre vale în stanga dela drumul, ce duce spre Solca, stau încă rămășițe dela biserica cea veche, adeca de aceea, de care se aminteșce în uricul din a. 6936 (1429, 28/12” (f. 40). „Acolo, unde valea Homorului devine mai largă și deschisă, își fac drum apele spumegătore ale pēriului Homora ici colea prin valea cea largă împetrită apele pēriului dela Del-mare iēsă din munți, și acū încă stau pe o tolocă a pēriului ziduri vechi, smăcinate”. „De mult a crescut secul și buruieni peste ruinele și petrele și acoperă încă acele puține rămășițe a bisericeii mănăstirești vechi de odinioară. Nicăiri nici o scrisōre seu o pētră comemorativă, din ce ar vorbi timpul trecut încă odată la călător” (f. 14).

b) *Biserica mănăstirii din Petrouț.* Ea-i zidită de către Ștefan cel mare la 1487, după cum arată inscripțiunea slavonă de asupra uși bisericeii: „Io Ștefan Vv., gospodar al țērii Moldovei, fiul lui Bogdan Vv., am început a zidi acesta biserică în numele pré onoratei s. cruci la anul 6995/1487 în luna iuniu 13” (f. 74). De Timuș Cmilnicki prădată și ruinată a stat ea peste 160 de ani pustie; arbori creșceau pe ziduri și peste bolta bisericeii. Episcopul Radăuților, Calistru, acoperi biserica între anii 1709 și 1724 (f. 75). Biserica e de 8° l. 4° de larg. și 5½° de înnaltă, n'are tindă, în polunosinic o semicupolă și din naia bisericeii se rădică turnul cel mic peste acoperemēnt. Pardosela constă din petre. Suprașele de pētră sūnt frumos ciselate, dară s'au stricat și ruinat la devastări. Lăuntrul este slab iluminat de cinci mici ferēști pătrate și e zugrăvit cu frescuri de multe ori rennoite, dela cari au rēmas și până acū urme pe păreții de din afară: ceriul și iadul și judecata cea de pe urmă” (f. 79.)

c) *Biserica mănăstirii din s. Onufri, lângă Siret:* zidită de către Petriceico Vodă în secolul al XVII-lea, după cum arată inscripția deasupra unei bisericeii: „Astă biserică a zidit'o Ștefan Petriceico Vv. cu femeia sa Maria sa la 7180 (not. 7 f. 243). Deasupra inscripției un cap de bou și un ornament ordinar. „Biserica

e zidită în formă de cruce cu ziduri grosi, afară întârită cu 7 (5 m. de în.) colone. Lăuntru cu o boltă frumoasă are 4 despărțiri, adică: pridvorul, carele e iluminat de 2 ferești de apus și destinat după orându-iela bisericii: pentru nouincredinați, botezații și păcătoșii; aceea pentru femei, cu câte o ferestă și o ușă străvedere spre naia bisericii, deschisă prin colone, ce duc arcuri bolțite (un fel de pōrtă triumfală a credinței) la ale căror capiteluri e introdusă o incuietōre curmezișe de lemn. Naia bisericii pentru bărbați constă mai ales din o scurtă cruce curmezișe, care se rotundește în lăuntru în firide (nișe) ruptă de câte trei ferești subțiri (10 ctm.), în afară însă se incheie într'un pătrar. Peste pătrătură se rădică turnul cupolei cu ferești și după iconostasul cel mult inaurit e altariul, din afară optogonal în lăuntru rotundit, cu o ferestă spre sōrele resărind. Tōte fereștile sūnt puse sus, înguste și rotundite sus și plecate spre lăuntru; ușele de stejar, ale căror proptele de pētră sūnt decorate simplu, de asupra cu arcuri rotunde (f. 56).

d) Naimea metropoliei dela Sucēvā și a episcopiei dela Radăuți se află în orașul Bucovinean Siret o episcopie catolică; ale ei urme le aflăm în timpul Cumanilor. Petrele bisericii ruinate ale acestei episcopii catolice s'au întrebuițat nainte de câți-va ani pentru zidirea școlii de fete din Siret. (Not. 4 f. 241). La astă ocaziune se găsi o pētră cu o cușmă episcopală și anul zidirii (not. 4 f. 241), și vandalismul egoistic o puse de temelie pentru un institut modern de științe, la școlă de fete din Siret. După petrele din fundament avea biserica forma unuia cuadrat. Asemenea s'au întrebuițat pentru zidirea acestui institut nesaturat și ruinele mănăstirii de odeniōră a Dominicanilor din Siret (n. 4 f. 241). În jos de biserică în gārta lângă biserica Trinității zăceau remășițele zidurilor gigantici, despre cari se povestește, că acolo se află o fântână cu o ușe de fer, în care se află ascuns o corōnă de aur (ib.)

e) Pe la a. 1653 avea armeanul Bugeizi în mijlocul orașului Siret o casă și o pivniță mare. Trecēnd pivnița în urmă în posesia episcopului Radăuților Calistru și a mănăstirii Putna, dedū principele Constantin Cehan Racovița dreptul, de a se tinē în pivniță cārșmă și o eliberă de tōte birurile (f. 59). Asta e un adaus pentru istoria orașelor românești.

f) Aprōpe de biserica din s. Onufri se află „fântâna cea astupată” numită „Amintire” și câteva pașuri în jos un basin de apă de pētră cu inscripție: „Acēsta fântână s'a restaurat pe speșele părintelui Hr. Juonichi, episcopul dela Roman, la anul 7273 (1765) jūniu 12” (f. 57).

Aceste biserici au fost în timpurile de mai nainte și locul înmormēntării domnitorilor Moldovei și aristocraților mari, dară nu tuturor, ci numai acolora, cari se escelară în danii pentru biserica respectivă. Ceialalți trebuiau să caute ori unde puteau să fie înmormēntați. Eră deci o onōre românească, de a fi înmormēntat într'o mănăstire, dar asta costă mult. De regulă se înmormēntau în mănăstiri numai acei aristocrați, cari restaurau biserica se u i dăruiau moșii.

La mănăstirea din Homora se află următoarele monuminte sepulcrale:

1) Dōmna Nastasia, dōmna cancelariului Moldovan Toadăr, cu inscripțiunea următoare slavonă: „Acest mormēnt l'a înfrumșețat cancelariul Toadăr jupānesei sale Nastasia, care s'a înmormēntat (f. 19) la anul 7035/1527 sept. 29”. Acest mormēnt se află în naia bisericii în stānga dela intrare sub o nișe (firidă) (f. 19).

2) Mormēntul cancelariului Moldovan Toadăr, care se rădică ceva de sub o firidă lungărețā în zidul bisericii. Mormēntul e acoperit cu o lespedă de marmor,

pe care e ciselatā o cruce bizantină și următoarea inscripție latină: „Astă pētră și-a înfrumșețat-o în viața sa ēnsuși jupānul Toadăr, cancelar (ca să fie pe mormēntul lui) în zilele hospodarului Petru Vv., unde și a gătit mormēntul seu. Și s'a înmormēntat la a. 7047/1539 în luna ianuaru 1” (f. 20).

3) În antinaea bisericii în drepta dela intrare, mormēntul episcopului Radăuților Eftimie, cu următoarea inscripție slavonă: „Aicia e mormēntul prē sântitului nostru părinte Eftimie, episcopul dela Radăuți, care s'a înmormēntat acolo, unde s'a sântit, și s'a aședat la sālașul cel vecinic. Lui o memorie eternă. În anul 7...” (f. 23).

Lângă biserica mănăstirii din Petrouți se află 2 morminte. Petrele, inscripțiunile acestor morminte sūnt în cea mai mare parte stricate. Pe mormēntul antaile se citește: „... Maria, fiica prē iubitei sale mame: ... Cristoare din Sucēva, mōrtă la a. 7103 în luna lui decembre într'a 14 și inmor...”; și pe al doilea: „7140 (f. 246—247).

Dintre mormintele din biserica episcopală din Radăuți descrie d. Vickenhauser în opul acesta numai pe cel al lui Ștefan Vv și al episcopului din Radăuți: Ioanichi. Celelalte morminte le a descriș dui în opul seu: „Istoria mănăstirii Moldovița” (germ.) Despre aceste amintește dlui numai aicia, coregând într'u cātva opiniunea sa din opul citat, că inscripțiunile acestor morminte se fi falsificat metropolitul Iacob și cari deci trebui să fie ale principilor posteriori ai lui Ștefan Vv. Inscriptiunea lui Ștefan Vv. sună: „Întru Cristos iubitorul Io Ștefan Vv. Hospodar al țerii Moldovei, fiul lui Bogdan Vv., a înfrumșețat mormēntul străbunului seu Ștefan cel Bētrān Vv., care a bătut pe Unguri la Hnidova la 6980 la 20” (f. 243 not. 5). Pētra sepulcrală de pe pilastrul drept dinaintea bisericii episcopale din Radăuți are inscripțiunea următoare: „Astă pētră sepulcrală, care înfrumșețeză al seu mormēnt, a făcut'o Oanic', episcopul Radăuților, care s'a înmormēntat aicia în zilele prē iubutului întru Cristos Io Ștefan Vv. la a. 70... în luna oct.” (f. 243 not. 6).

În orașul Siretului s'a desgropat deaunādi pe lângă biserica s. Dumitru și lângă mănăstirea de odeniōră a Dominicanilor mai multe petre sepulcrale armenesci din timpul de pe la 1078 și 1100 după computul armenesc (c. civ. 1631). Una dintre acestea avea următoare inscripție: „Asta e mormēntul repăusatului (hangestea n) Ioan, femeii lui (Genuci) Sartariga și fiului ei Schadbei. Ddeu se fie sulletelor lor de milă”. „La anul 1078 mercurēa” (f. 242 not. 4).

Dionisiu D. Olinescu.

Dietetica diverselor organe ale corpului nostru.

XI.

Dietetica aparatului de mișcare.

Organismul omenesc este o mașină de mișcare și putere, ce se pōte comparā cu privire la efectul ei: d. e. locomoțiune, redicare de poveri, cu celelalte mașine ale mecaniceii, dintre tōte însă cu mașina de vapor.

Mașina organismului omenesc se împarte, ca tōte mașinele de putere, în două părți principale; într'un sistem de părți de mașină mișcate passiv, de cari se țin oșele, legămintele și articulațiunile; și în părți active, mișcānde, în care se produce puterea mișcării, de care se țin mușchii (carnea) și nervii mobilității.

Caracterul principal fiziologic al mușchilor ca activi este contractibilitatea lor, va să dică facultatea

mușchilor de a se scurta sub influințe anumite și de a se rentorțe ieră în starea lor naturală de mai nainte.

Prin aceea, că se contrag mușchii și se scurtază, se mișcă părțile legate de ei în diverse moduri încolo și încôce. Prin operațiunea acesta mușchii efectuează tot felul de mișcări, prin asta ei sunt apti pentru producerea lucrului mecanic.

Impulsul voinței d'a produce astfel de mișcări se dă mușchilor prin nervii lor. Presința nervilor este dar o condițiune necesarie pentru contractia mușchilor.

Aparatul de mobilitate încă pretinde ôre-care dietetică, pentru ca el să lucreze între marginile normalității. Erorile ce se comit față de el își exprimă influința lor prin paralise și slăbiciuni de tot felul, prin o nutrire greșită a aparatului întreg; prin risipire pre mare de sânge; prin abnormități în formațiunea corpului și a diverselor organe.

Prima condițiune ce se cere pentru efeptuirea mișcărilor regulate, este o cvalificare normală a tuturor organelor, ce iau parte la mișcare. Cvalificațiunea acesta se pôte întrefine numai pân'atunci, până când nutrirea lor se susține într'o stare bună și corespundătoare.

Nutrimântul animal produce efect mai mare, decât cel vegetabil. Un organism slăbit nici odată nu pôte efeptui aceea ce pôte unul puternic și nutrit bine.

Afara de aceea să se respecte totdeuna odihna cuvenită după lucru, pentru că o activitate continuă duce și pe cel mai puternic organism la perire.

Nu se cere dela om, ca el să producă numai miș-

care, ci se pretinde, ca mișcarea aceea să aibă ôre-care regulă, să fie cu pricepere, iute și puternică.

Cu privire la acesta se cere un eserecțiu lung, până ce crerii-și pot esprima influința lor numai asupra unor nervi, ieră nu asupra tuturor. Ori ce lucru, fie acela cât de ușor, la început nu-l vom putē efeptui bine, căci și alți mușchi — ce nu sunt chemați — mai iau parte la el, și numai după repețite ori vom isbuti de a eschide mușchii nechemati și lucrul nostru va curge bine. Astfel de mișcări se chiamă coordinate.

Mișcările cele d'ântăiu la joc, inotat etc. sunt la început comice și numai mai târziu vor putē căpota regularitatea necesarie. A fi virtuos într'un lucru, însemnăzată a avē desteritatea cea mai perfectă, de a aplică la mișcarea necesarie numai mușchii esclusiv trebuincioși și a eschide pe toți ceialalți dela acțiune.

Avantajele cari se nase în noi prin mișcări regulate și corespundătoare, sunt următoarele :

Activitatea voinței crerilor se deprinde de a funcționă mai ușor și mai bine; somnul este bun și restaurător; mușculatura corpului căștigă în tărime, putere, perseveranță și desteritate; apetitul de mâncare și de sete se desvôltă mai bine și mai ușor; activitatea proceselor vitale se urcă la un grad nalt și mai salutar; corpul întreg cu tôte organele sale ajunge la o desvôltare mai bună și mai puternică.

Despre celelalte condițiuni și regule, cari avem a le observă cu ocașia mișcărilor corpului, vom trată de altă-dată într'un articol despre gimnastică.

Dr. Ioan Moga.

Cronică buceșcănă.

24 octombre (5 novembre.)

(Ce e nou în literatură. — O carte de bucate și una de povești — Puțină critică. — „Fiul Coraliei“.)

Având câteva minute libere, me hotărî să le cheltuiesc, tot ca de obicei, pe la vitrinele librarilor, îndeletnicindu-mi ochii cu a descoperi ce cărți noi au mai eșit la lumină de sub tescurile tipografice. Nimic nou, afară de cărțile nemțești și franțuzești cari, de mult ce-au împuiat, nu mai încap în anul acesta și-au dat năvală și peste biet anul viitor, căci pe multe vedui tipărit 1883! Acesta secetă de scrieri românești, făcându-me să cred că nimeni nu mai scrie, mi-adusei aminte versurile lui Depărățean cari ne spun că nimic nu fac alt de cât

Bea, mănâncă, dörme, mörme
Și mare și mic...

Cea mai bine garnisită vitrină găsi, că eră a marei librării Socec & Comp. din calea Victoriei. Aci atât strălucia aurul pe cărțile legate în roșu și albastru, cât, fără să șciu pentru ce, intrai atras de acea dulce taină care me legă de cărți și autori. Întrai, și pôte că toți ar fi alergat să me întrebe ce poftesc, decă n'as fi avut aci o cunoșcință, pe simpaticul d. Degenman, care, la pupitrul seu, lucră inecat într'un vraf de cărți și un maldăr de registre.

Me dusei dar drept la dsa, și șciind că nu s'a tipărit nimic mai nou, îl întrebai :

— Ce-ați editat mai nou?

— Mai nou?... Nimic!... *Bucătăria modernă și Novelele din popor*. Decă vreți, să vi le dau!

Și pân' a nu găsi timp să-i respund, le și aveam în mână, cele două cărți: cea de bucate și cea de povești.

Ciudată și posnașă potrivire, nu-i așa? ca și multe din lumeșcile întemplări! Dar de ce m'as fi mirat? Nu găsiam nici de cum nepotrivită acesta vecinetate. O carte de bucate și una de povești alături! Și pentru ce nu? Cum una hrăneșce corpul, cealaltă hrăneșce spiritul; amândouē deci au aceeași menire: hrana. Iecă dar cum s'a întemplat să le găsească olaltă!

Deci, și dv. de ce v'ați minună mai mult?
Astfel gândind, le luai cu multă mire și eșii.

Ajuns acasă, încep a-mi da socotelă asupra lor. Dedei preferința celei d'ântăiu, nefiindu-mi încă cunoscută. Prietenii pot să mai aștepte, gândii; ei sunt mai îngăduitori!... Astfel întorsei coperta cea scivisită, în fața paiului, cu bogate ornamente în roșu și negru, și cetii :

„*Bucătăria modernă* cu o introducere despre higiena bucătăriei, alcătuită după recete încercate și potrivit cu cele mai bune cărți de bucate francese, germane și române de M. S.“ (Prețul 6 lei.)

Titlul destăinuia tot ce cuprindea acest voluminos octavo de apröpe 300 p. text, tipărit cu mult gust pe hărtie velină și îmbogătit c'un însemnat număr de gravuri frumöse, cari fac multă cinste atelierului din care au eșit. Cu tôte aceste, după cum pofta vine mâncând, mi se deschise și mie pofta de a cercetă mai departe și, trecend peste Alegerea bucatelor, atât pentru cei sănătoși cât și pentru cei bolnavi și gătirea lor, constând din regule generale și din apröpe 600 recete pentru supe, sosuri, mâncări de carne, de vegetale, de făină, de ou, bënturi, dulcețuri și conservarea alimentelor de tot felul, resfoii încet-încet tötă cartea și-mi formai asupra ei cea mai bună părere. Și-apoi ce alta părere ar putē să-și dea ori cine asupra unei cărți de bucate?

Pân' ce nu încingi șorțul și nu te-apuci să gătești ce-ți spune și după cum îți arătă, și pân' ce nu mistuiești ceea ce-ai gătit, poți ore să-ți formezi v'o părere rea? Eu, decă nu știu nici de câte ori trebui să numeri o *sută* pân' să fêrbă un ou ca s'ajungă a fi întocmai ca mierea, cum adeca-i mai bun, știu că cu cât cetiam, imi lingeam buzele precum aș fi și gustat din mâncările ale căror rețete le treceam în revistă, și, de și mistuiam cu mare poftă rëndurile, în loc ca să se satur, mi se făcea tot mai multă fôme, așa că nu me pricep cum aș recomanda-o mai bine și celor ce suferă de lipsă de poftă de mâncare, în locul tuturor ordonanțelor cu cari doctorii le amărise inima, și celor cari având prè multă poftă, nu știu ce-ar mai mânca.

Acesta însă numai ca operă culinară, bine înțeles! Altfel, de-ar fi vorba de o operă literară, ar trebui să-i analizăm stilul, să-i cumpenim figurile, să-i căutăm armonia, muncă zadarnică pentru lucrarea de față! căci în ce stil s'ar pute scrie o carte de bucate de cât în cel de bucătărie? ce figuri ar pute avè de cât garniturile cu șic? Ce armonie de cât a potrivirii din sare? Am observat numai, și acesta o spun în trecèt, că autorul, s'eu autorea, se pricepe mai bine într'ale bucătăriei de cât într'ale gramaticii de ore-ce, fără nici un scrupul, împreună adese cuvintele în genuri diferite, d. e. nițică unt, nițică piper, nițică patringel și așa mai departe. Dar asta nu e nimic când bucatele es gustose din tôte nesocotirile regulelor gramaticale.

*

Dar nu tot așa am judecat și despre „Novelele din popor“ ale dlui I. Slavici, ci față cu ele mi-am reamintit de totă stilistica, de tôte regulele compoziției literare, pentru a me pute bucura în tötă cunoștința de cauză, de frumusețile ascunse în foile acestui de două ori elegant volum de novele: elegant ca operă grafică și elegant ca operă literară.

Novelele din popor sânt o salbă alcătuită din șapte prețioase povestiri plâsmuite, dice dl Slavici, pe cari le-am pute prè bine crede că sânt rupte din viața poporului român de peste munți, într'atât persoanele, caracterele, faptele, accesoriile s'eu circumstanțele, represintă meșul în care autorul ne transportă. Asta negreșit vine d'acolo că dl Slavici este un bun povestitor, lucru care toți omenii au slăbiciunea să credă că sânt, chiar fără a fi cătuși de puțin, căci darul de a povesti, pe lângă că e cel mai plăcut din tôte, e și cel mai rar.

Șciut este că nu ascultăm și nu cetim de cât p'acela care ne face să petrecem s'eu ne interesează; deci nu e d'ajuns ca cineva să ne spună lucruri cari să merite a fi ascultate ori cetite, ci mai trebuie ca acele să fie exprimate într'un așa chip ca să ne plăcă și să ne mișce.

Ca măiestru în meseria sa, dl Slavici a făcut ca mai tôte poveștile sale să răspundă acestor așteptări, întrunind în ele aproape tôte însușirile cerute de acest fel de scrieri: narațiunea, care, pentru a plăcă și a mișca, trebuie să fie clară, simplă, interesantă.

Și tocmai d'aceea sânt frumoșe aceste novele, alcătuite din rënduri și mai frumoșe cari în înșirarea lor pe hârtie, în curgerea lor, tăresc și ochii și gândul cetitorului, neslăbindu-l până la sfêrșit.

Și într'adevăr, mulțămindu-se cineva numai a le ceti bine, rămâne sub acea fermecătoare înșirare a frumosului necercetat în adânc, nesculpeiat; dar eu, care le cunoșceam deja, nu le mai cetiam acum numai pentru a le ceti, ci, ca cetitor cărcotaș, pentru a găsi pete 'n sôre și pécate 'n scriere, căci cu tötă frumusețea stilului, cu tot farmecul limbei, autorul tot a pécătuț pe ici-colo, în fața însuși a aceluși stil și-a acei limbe.

Astfel decă stilul, ca însușiri generale, e clar, galimatiasesele nu lipsesc pentru a-l întuneca p'alocurea;

decă e precis, de multe ori autorul devine prolix s'eu repetând ideile, fie sub alte forme, fără a le mări forța ori interesul; s'eu lungind frazele prin epitete zadarnice ori dându-le o întindere care oboseșce și atențiunea și peptul, s'eu înecând o cugetare frumoșă într'un noian de vorbe nefolositoare.

D'altmîntrelea e pur, nu însă prin alcătuirii de fraze, prin locuțiuni autorizate de regule, ci de chipul de a grăi al poporului ceea ce, decă în ori ce altă scriere ar fi fost un defect, în novelele de față, ele fiind populare, e un merit. Apoi e natural, exprimând ideile, imaginele, simțimintele fără silință, fără pregătire; dar tocmai voind a fi cu desevêrșire natural, d. Slavici de multe ori cade 'n afecțatie s'eu prin vorbă, s'eu prin cugetări. Altfel stilul e ușor: munca, nevoia, silința nu se prè șimt de ori cine și cetitorul rămâne mulțămit, alintat, mult timp încă după ce-a sfîrșit, de armonia acestei limbi atât de populală, de aceea înșirare a sunetelor cari i mângăie aușul prin dulcețea lor, și i-l farmecă prin măiestria lor combinațiune.

Ceea ce putem încă impută dlui Slavici e lipsa de tranșițiuni. Dsa nu trebuie să uite că fără ele, o compozițiune e descusută, adeca alcătuită din bucați, din petece cari vin una după alta fără a-și urmă, cari se apropie fără a se uni pentru ca să formeze un tot, un întreg.

Ca însușiri particulare, aflăm multă delicateță în aceste pagine. Dovədə cuvintele lui Moș Mărian, când acesta reprozează fiicei sale vițitul a cărui victimă e. Regret că lipsa de spațiu nu-mi permite a reproduce acele rënduri în cari delicateță, expresiunea simplă și naivă a unui simțiment ocupă un larg spațiu. Sânt acî în cuvintele lui Moș Mărian simțimente ascunse, despre care nu vrè să vorbescă, o dojană pe care n'o face; el spune tot, ascunde mult, dar nimic nu rămâne obscur, neînțeles.

Asemenea aflăm multă gingășie în tabloul care ne-arătă pe Ana vrënd să îmbuneze pe soțul ei, supêrat că nu-și pôte învăță în tihnă copilul să călărescă pe Cula, cănele cel mare și leneș! Și câte asemeni grațioșe descrieri nu găsim în aceste novele!

Dar acolo unde se incurcă ore cum d. Slavici, este în descrierile topografice. Mi-a fost cu neputință să-mi pot înfățișa ochilor cum vine locul unde se petrec întâmplările desfășurate în novela IV: „La crucea din sat“, și în novela VII: „Móra cu noroc“, crima de pe drumul la Ineu. În schimb, reușeșce de minune în descrierile etice, când adeca ne arătă calitățile și defectele vr'unui Mihai. Dar „Popa Tandă“ ce este întreg alt de cât o desevêrșită etopeie? O! trebuie să cetescă cineva pentru ca să guste aceste novele, cari nu sânt alt de cât niște admirabile studii de psihologie populală, ceea ce-mi întăreșce credința ce am că tot românul care se stiméză, va căuta să le aibă în biblioteca sa. (Prețul e numai 4 lei.)

*

Sânt 11 ore din nôpte și viu dela Teatrul Național unde s'a jucat „Fiul Coraliei“, dramă în 4 acte de A. Delpit. Impresiunea ce mi-a produs acesta piesă, a fost atât de frumoșă, în cât, voind să rămân sub stăpânirea ei, am preferat să nu mai asist la vechia operetă într'un act: „Contrabandierul“, cu care se va încheia spectacolul. De-aceea ve voiu vorbi numai despre „Fiul Coraliei“.

Amorul filial mântuind trecutul de rușine al unei mame pécătose, iecă tesa pe care Delpit și-a împletit piesa, o dramă fără mari spectacole mecanice, ci o dramă simplă, naturală, care întrégă e un mareș spectacol de lupte sufletești.

Daniel, un militar distins, un tinêr onest, iubeșce pe Edita, fiica dlui de Godefroi. El o cere 'n căsătorie și cererea lui e primită cu multă plăcere. Mai 'nainte

însă d'a se hotări desevêrșit acesta însoțire, Daniel, ca om onest, mărturisește dlui Godefroi, care tot stăruiește în a refușă să afle ori-ce i-ar spune, că el e un bastard, un fiu natural a cărui mamă a murit născându-l, și că n'are pe nimeni alt în lume de cât pe mătusa sa, dna Dubois, care l'a crescut. În fața acestei destăinuirii, Godefroi se împotrivesce de a-și mai da copila; dar din îndemnul sorei sale și după o vie discuțiune ce are cu dânsa, se hotărășce a-și nesocoti mândria nêmului. Dna Dubois, care eră așteptată, apare. Unul dintre prietenii casei, d. de Montjoie, recunoșce într'ênsa pe celebra curtesană Coralia, cu care acum 15 ani cheltuisse 400,000 franci în 4 luni de zile. Dar nesigur ôre-cum, căci Coralia eră brună și dna de Dubois e blondă, povestește celor de față istoria amururilor sale, ceea ce face pe dna Dubois să pâlêscă și să-i cêră câteva minute de întrevorbire între patru ochi. Montjoie eră rival lui Daniel; cu tôte acestea, mișcat de durerea cumplită a cărei pradă vedea că e dna Dubois (care nu eră alta de cât Coralia) când acêsta i mărturisește că Daniel e fiul ei și că de va ridică vêlul cu care ea și-a acoperit trecutul, va sdrobi tôte fericirea lui, vieța lui pôte, primeșce să tacă.

Acum se face contractul de căsătorie: Notarul întrebă pe dna Dubois despre părinții lui Daniel, despre averea lui care se urcă la aprôpe un milion, despre actele în basa căroră a moștenit-o dela mama-sa și multe alte întrebări, formalități crude, la care sêrmana Coralia e 'n neputință de a respunde. Trebuie să vedă cineva pe dna Eufrosina Popescu, marea nôstră artistă, în acest rol, pentru a 'nțelege ceea ce se petrecea în inima nenorocitei mame, care nu putea să spună nimic! Dar mișcările, vocea, hesităriile ei, totul trădează și notarul ghiceșce în sfârșit că avea în fața lui pe Coralia, vechia curtesană. Daniel, devenit milionar prin înjosirile mamei sale, nu mai putea fi soțul odraslei unei familii onestie. Dar Daniel, care nu șcia nimic, pentru ce? — întrebă el pe Godefroi când acesta-i declară că-și retrage cuvêntul. „Te invit, te somez să-mi răspunzi!“ strigă el. Godefroi însă i arêtă pe Coralia: „Întreb'o! dice el; ea trebuie să-ți răspundă“. Cu fruntea plecată, cu vocea stinsă, ea-și destăinuieșce trecutul de infamie, și în genunchi, i cere iertare. Durerea lui Daniel, care isbuceșce în hohot de plâns, e sdrobitorê. În fine el se ridică cu demnitate și-i întinde mânele ridicând'o: „Ești mama mea! nu pot de cât să uit“. Copil sublim, el dă numele seu acelei care nu șciuse să-i spună p'al tatălui seu! Acum Daniel, retras din corpul pe care prezența lui îl desonoră, anunță Editei că un abis deschis între ei, împedecă însoțirea lor. Dar ea care-l iubesc și l va iubi totdeuna, e hotărâtă să trecă peste ori-ce, fie chiar și peste un abis; ea va afla taina grozavă care se ascunde în graiul lui Daniel. Dna Dubois care vine s'o vedă pentru cea din urmă ôră, i mărturiseșce totul. „Ești mama lui, esclamă Edita c'un sublim avênt; îl iubesc, te iubesc“. Coralia, căreia luna i-ar fi închis ușile, ia vêlul într'o mânăștire și Daniel, fiul ei, dar acum sêrac și onorat, capetă, grație marel'fei de suflet a bêtrânului notar, cel mai bun și vechiu amic al lui Godefroi, care intervine în favôrea lui, mâna Editei.

Asta e piesa! Simțimêntele mari, frumoșe, nobile ce transpiră printr'ênsa, situațiunile mișcătore ce nase din ele, i asigură meritul care i-a 'nsemnat de mult locul de onôre în literatura dramatică. Ea e, o putem spune cu tôte siguranța, una dintre cele mai bune piese din câte au vêdut focul rampei pe scena teatrului nostru, d'aceea, din nenorocire, și succesul ei nu va trece peste acêsta rampă! Astăzi, duminecă, și în care teatrul trebuia să gêmă de lume, lipsiau mulți pentru ca locurile să fie pline! Pusă în scenă cu multă îngrigire,

interpretată cu multă conșciință, „Fiul Coraliei“ este una din succesele artiștilor nôștri, dar vai! succese d'aceste, cari nu le aduc de cât aplause, nu le vor ține loc nici de pâne, nici de căldură! Am aușit pe mulți dicând că o asemenea piesă e pré monotônă... Negreșit, nici nu pôte fi altfel pentru niște ômeni despoiați de ori-ce nobilă simțire ca acei ce vorbiau astfel. Ar fi voit s'audă detunături de pistole, țipete, răcnete, să vedă marșuri militare, apoteose cu focuri bengale. Acești ceci la creieri și veștedi la inimă, uită că teatrul este o școlă a mulțimei, un templu al frumosului, al artei, o oglindă a moralității. Dar la noi nici odată, sêu de multă vreme, teatrul n'a fost înțeles astfel și vai! cată s'o mărturiseșce cu durere, nici o cred că va fi socolit cândva de ceea ce trebuie să fie! Și 'n adever, când teatrul, ca s'ajungă înalta-i menire, trebuie să se sprigine pe un public ca cel al teatrului nostru, mai putem ôre să nu disperăm de viitorul literaturii și artei dramatice?

A. C. Șor.

P e g â n d u r i .

— Veđi ilustrațiunea de pe pagina 529. —

A cetit ceva frumoș și acuma mediteză; sêu dôră numai a voit să cetescă, dar mintea ei fu cuprinsă de niște suveniruri, cari i absorb cugetarea și acuma stă pe gânduri.

Ôre unde sbôră cugetele ei? Ce gânduri i cuprind sufletul? Dôră vr'o dragoste? Cine ar puté să spună!

Ilustrațiunea care o represintă în situațiunea acêsta e făcută după tabloul renumitului pictor germân Adolf Piot, care a reversat în lucrarea sa tot farmecul, tôte grația.

I. H.

E e h o .

Americanul: America, pământul libertății, înainteză în tôte; în comerț și industrie a întrecut de mult Europa; acuma începe și în arte...

Un european: Dar iên taci! Unde ați sta voi astăzi, de cunva noi nu v'am fi descoperit?

*

O fôie germână scrie aceste:

Un condamnat la môrte fu înșciunțat, că cererea lui pentru grație s'a respins, deci are să môră. Dar decă mai are o dorință, aceea i se va împlini.

— Dorință? Am una.

— Spune-o dară!

— Mi-ar plăcê să 'nvêț englezeșce.

*

Între un proprietar și locuitorul seu:

— Ocupați un evartir de 800 florini.

— Da... Însă e pré scund.

— Am intențiunea să-l ridic...

— Multam.

— La 900 fl.

*

Dna X. cumpêrându-și o pêlêrie noută, se rentôrce acasă.

— Mi-am cumpêrat o pêlêrie noută, — dice ea camerierei sale, — și ț-aș dărui cu plăcere cea vechie, dar nu șciu decă-ți șede bine.

— Oh! dômă, poți-o dărui. Îmi va ședê bine. Am încercat-o și de țece ori.

Literatura si arte.

Scriere noută de Carmen Sylva. Abia incheiarăm în „Familia“ frumoșă novelă „O rugăciune“ de

Maj. Sa regina României, și ietă suverana poetă a surprins lumea cu o lucrare nouă. Aceia a apărut în limba germană și poartă titlul: „Des Elends Erdengang“, care a fost primită cu aplauze de critica străină. Noua lucrare este un ciclu mai mare de tradițiuni, în care autorea se ocupă ierăș de o cestiune filosofică și anume, că de unde și pentru ce este suferința pe pământ? Figuri și scene simbolice: Țera Vietii, a Luptei, a Durerii, a Răbdării, a Muncii și a Păcii au roluri în operă. Durerea, ca fiica Vietii și a Luptei, peregrină fără liniște prin totă lumea, întră la săraci și la bogați, și Răbdarea o primește la sine, la care intră și Munca și apoi toate trei la olaltă scriu în cartea vietii. Din acesta ideie fundamentală se desvöltă apoi singuraticile episoade ale poemei. Partea finală, sub titlul „O vietă“ ofere niște descrieri cu colori viue și meditațiuni adânci, dând privilegiu nou publicului cetitor s'admire spiritul bogat, nalt și nobil al poetei regine.

✱ **Monografia reginei României.** Dna Mitte Kremnitz, care a presintat publicului germân mai multe traduceri escelente din literatura română poporală, nu de mult a publicat, la librarul Schottländer în Bresslau, monografia reginei României. Acesta poartă titlul „Carmen Sylva. Ein Lebensbild der Dichterin“. Portretul reginei ilustrează acesta prē interesantă scriere a dnei Mitte Kremnitz.

✱ **Călinrar glumeț.** A eșit de sub tipariu: „Călinrarul Dracului, călinrar glumeț pe anul 1883 pentru ômeni serioși compus de Un drăculeț cu pērul creț“. Acest călinrar, cu cuprins de 5 côle, afară de partea calendaristică, conține o mulțime de istorii glumețe, mențușuri vesele, poesii amuzante, anecdote și 25 de ilustrațiuni umoristice. Prețul unui exemplar e 40 cr. Se află de vëndare la adminisrațiunea „Familiei“ în Oradea-mare. Pe poștă mai puține decât 5 exemplare nu se tramit. Colectanții primesc dela 10 exemplare unul, al 11-le, gratuit.

C e e n o u ?

✱ **Sinodul gr. c. oradan** s'a deschis marți la 7 novembre, sub presidul Pr. SSale părintelui episcop diecesan Mihaiu Pavel, compus din 59 membrii, toți din cler. În ajunul deschiderii se ținū o conferință generală; ier în ziua de deschidere se serbă un serviciu divin, pontificând ênsuși episcopul asistat de toți canonicii și de alți numeroși preoți de frunte. După serviciul divin, poporul ieși din biserică, și sinodul se deschise. La międăși episcopul întruni la prând pe toți membrii sinodului. În zilele următoare ședințele se continuară în reședința episcopescă, și se crede că mâne duminecă se vor încheia. Desbatările fiind secrete, din cele ce transpirară în publicitate, amintim numai, că de ocamdată s'a amănat introducerea forurilor protopeșci.

✱ **Șcôla pentru fete române în Oradea-mare.** Societatea pentru înființarea unei șcôle de fete române în Oradea-mare va ținē adunarea sa generală în anul acesta în Oradea-mare la 11 decembre e. n. în otelul „Arborele verde“, la patru ôre după międăși. Convocările pentru acest termin s'au și espedat membrilor, dar totodată se invită și alții, cari se interesază de acesta întreprindere și voiesc a se înscrie de membrii. Tacsă anuală e 3 fl; capitalul ce au sē depună membrii fundatori e 50 fl.

✱ **Statua lui Lazăr** se va redicā mai de grabă, decât cum s'ar fi putut sperā. Aflăm, că comitetul constituit la Bucureșci spre a adună capitalul trebuincios,

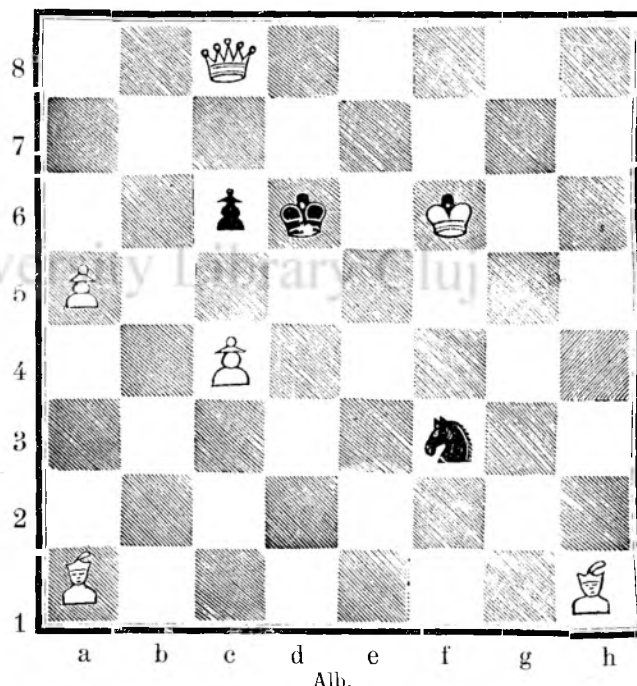
deja dispune de o sumă considerabilă. Comitetul ar fi dispus, precum cetim în „Românul“, a incredința lucrarea acestei statue artistului român Georgescu, sosit de curēnd din Paris, unde a espus la cel din urmă „Salon“ statua în gips: „Endimion la vëndare“.

Necrolôge: *Maria Frențiu* n. Ardelean, soția dlui Elia Frențiu, notar cercual în comuna rurală Remetea lângă Beiuș a repausat în Domnul la 3 novembre, lăsând în doliu pe iubitul seu soț, pe fiica sa Lucia, pe soro-sa Ecaterina măritaiă Mangra, pe frații sei Alessiu cu soția Ana, George, Ioan și Petru, precum și numeroși consângeni. Repausata în Domnul a fost o română bravă, esemplu al moralității și oglinda curățeniei. — *Ioan Mihailoviciu*, fost paroc român gr. or. în Labasint, a încetat din vietă la 3/15 octombrie. — *Dl Petru Popoviciu*, profesor de cânt și ritual la institutul pedagogico-teolog. din Arad, în timp de dece zile a percut în luna trecută o copilă Elvira și un fiu Corneliu, răpiți de șarlah.

Problemă de șac

de A. C. Filipescu.

Negru.

Alb.

Albul începe și la a treia trăsură dice matt.

Terminul de deslegare e 24 novembre. Ca totdeauna, și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

Călinrarul săptămânei.

Țiua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sērbătorile.	Sôrele resate	Sôrele apune
Duminecă	31	12	Ap. Stahie	7 13	4 14
Luni	1	13	SS. Cosma și Dam.	7 11	4 13
Marți	2	14	M. Avindin.	7 16	4 11
Mercuri	3	15	M. Achepsim.	7 18	4 10
Joi	4	16	Cuv. Ioanichie.	7 20	4 8
Vineri	5	17	M. Galachteon.	7 22	4 6
Sâmbetă	6	18	Pavel Arch.	7 24	4 5

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.